

УДК 811.161.3 – 087 – 3:631 (476.2)

Сельскагаспадарчая лексіка ў гаворках Мазырска-Прыпяцкага Палесся*

А. М. ВОШАВА

Адной з самых актуальных праблем беларускага мовазнаўства з’яўляецца аналіз дыялектнай лексікі, рознабаковае даследаванне разнастайных лексіка-семантычных груп. Мазырска-Прыпяцкі рэгіён – адметная тэрыторыя са своеасаблівай гісторыяй, культурнымі і моўнымі асаблівасцямі, у якой назіраецца наяўнасць многіх старажытных з’яў у галіне матэрыяльнай і духоўнай культуры. Цэнтральнае палажэнне на стыку трох усходнеславянскіх народаў і ўсходне-заходнім славянскім памежжы ператварае даны рэгіён у зону міжэтнічных узаемазвязяў і узаемаўплываў.

“Вывучэнне мовы, лексікі праз гісторыю культуры, матэрыяльнай і духоўнай, уяўляецца вельмі перспектыўным. Безумоўна, узбагачэнне тут мае ўзаемазалежны характар. Веданне этымалогіі слова, яго структуры дапамагае глыбей пранікнуць у гісторыю названай рэаліі, зразумець яе быццам знутры” [1, 20].

Як вядома, з даўніх часоў асновай гаспадарчай дзейнасці беларусаў з’яўлялася земляробства, якое было цесна звязана з жывёлагадоўляй і промысламі, таму аб’ект нашага даследавання – назвы, якія ўжываюцца для абазначэння сельскагаспадарчай дзейнасці ў гаворках Мазырска-Прыпяцкага Палесся. Характар і спецыфіка земляробства ў значнай ступені былі абумоўлены прыроднымі ўмовамі, з улікам якіх беларускія сяляне выкарыстоўвалі тры ці іншыя спосабы апрацоўкі зямлі і адпавядаючыя ім прылады сельскагаспадарчай дзейнасці. Земляробства на Палессі мела сваю спецыфіку, абумоўленую абмежаванымі памерамі ворыўных зямель, наяўнасцю вялікай колькасці забалочаных мясцін, нязручных для апрацоўкі. Найбольш прыдатным для земляробства быў Тураўскі масіў, дзе панавала трохпольная сістэма. Сяляне дзялілі сваю зямлю на тры роўныя часткі: адну з іх засявалі азімым жытам, другую – яравым, трэцяя не засявалася, “адпачывала”. На наступны год ўчасткі мянялі месцамі. [2, 147].

Прадметна-тэматычная класіфікацыя сельскагаспадарчых найменняў выяўляе іх разнастайнасць і можа быць прадстаўлена наступным чынам:

1. Назвы глебы і ўчасткаў для вырошчвання сельскагаспадарчых культур: *агаро’д* [гаро’д] ‘участак зямлі звычайна каля дома для вырошчвання агародніны’: *Схадзі на агарод*. Слабада Маз.; *гаро’дчык* ‘невялікі ўчастак зямлі перад хатай; палісаднік’: *У гародчыку кветкі садзім*. В.Зімовішча Маз.; *заго’н* ‘шырокая паласа зямлі, якая засеивалася пэўнай сельскагаспадарчай культурай’: *Шырата загона ад хазяіна завісіт*. Гурыны Маз.; *ла’тка* ‘кавалак зямлі, надзел’ Бібікі Маз.; *надзе’л* ‘зямельны ўчастак, які выдаваўся дадаткова для пасадкі сельскагаспадарчых культур’: *Мала табе гарода, бяры яшчэ надзел*. Гурыны Маз.

2. Назвы вырошчваемых культур.

а) агульныя назвы: *азімыя* ‘культуры, якія засяваюць на зіму’: *Азімыя восенню садзяць*. Гурыны Маз.; *яравыя* ‘культуры, якія высяваюцца вясной і выспяваюць летам ці восенню ў год сяўбы’: *Добрыя яравыя ў гэтым годзе*. Слабада Маз.; *збажына* ‘агульная назва хлебных злакаў, а таксама зерне хлебных злакаў’: *Усю збажыну ссыпаем у клуню*. Прудок Маз.;

б) назвы злакавых і гаспадарчых культур: *жы’то* ‘аднагадовая расліна сямейства злакавых, зерне якой ідзе на выпечку хлеба’: *Жыто ено высачэннае, у ростчалавека дажа е*. Гурыны Маз.; *пшыні’ца* ‘хлебны злак, а таксама зерне яго, якое ідзе на выраб белай мукі’: *Пшыніцы і шчас многа*. Гурыны Маз.; *авёс* ‘яравая збажына, зерне якой ідзе на крупы і корм каням’ Луткі Жытк.; *грача’нка* ‘травяністая меданосная расліна, з зярнят якой робяць крупы і

* Работа выконваецца ў рамках праекта БРФФД ГО5П – 002

муку, грэчка': *У нас буў лён, авёс, грэчанка*. Гурыны Маз.; *кано'плі* 'расліна сямейства каноплевых, са сцэблаў якой вырабляюць пяньку, а з семя – алей': *Канопляў раньша многа было на гародзе, алей з іх рабілі*. Каменка Маз.; *лён* 'расліна, са сцэблаў якой атрымліваюць валакно, а з семя – алей': *Лён не так часта зараз вырошчваюць*. Гурыны Маз.;

в) назвы гародніны: *бу'льба* 'агародная расліна, а таксама клубні гэтай расліны, якія выкарыстоўваюцца як харч, корм і сыравіна': *Бульбы багата садзім: і самі ідзім, і скаціну кормім*. Прудок Маз.; *карто'пля* [карто'фля] [карто'шка] 'тое, што бульба': *Многа чаго на полі саджалі, ды ўсё больш картофлю, потым яе абганялі, палолі*. Бібікі, Дразды Маз.; *гуркі* 'агародная расліна з даўгаватым зялёным плодам': *Гуркі ўсягда на градзе садзім, пасля засольваем ці яшчэ як ядзім*. Гурыны Маз.; *мо'рква* [марко'ў] 'агародная расліна сладкаватага смаку, звычайна аранжавага колеру, карняплод, які ідзе ў ежу' Гурыны Маз.; *бура'к* 'карняплоды, якія выкарыстоўваюцца як харч, харч, сыравіна'; *капу'ста* 'качаны': *На градках садзім моркву, капусту, буракі, цыбулю*. Гурыны Маз.;

г) назвы кустарнікаў і пладовых дрэў: *агрэ'с* [адрэ'с] 'сельскагаспадарчая кустовая расліна з кісла-салодкімі буйнымі ягадамі, а таксама ягады гэтай расліны': *У нас агрэс кустамі рос в саду за хатай*. Козенкі Маз.; *ві'шня* 'садова-ягаднае дрэва з сакавітымі цёмначырвонымі костачкавымі пладамі, а таксама плод гэтага дрэва': *Вішні раслі ў садзе за хатай з ябланамі*. Загорыны Маз.;

У ліку першых высаівалі авёс і пшаніцу, з агародных – капусту, агуркі, затым – ячмень, гарох, проса, каноплі, пазней іншых – лён і грэчку. [2, 163].

4. Назвы ўгнаенняў: *гной* 'памёт, сумесь памёту і подсілу, якая ўжываецца для ўгнаення глебы': *Гной кладуць пад усё ў гародзе*. Гурыны Маз.; *по'пел* 'пылападобная шэрая маса, якая застаецца ад згарання чаго-н.; выкарыстоўваецца як угнаенне' Хамічкі Маз.; *зала* 'тое, што попел': *Часнок залой насыпалі*. Гурыны Маз.; *даламітка* 'мінеральнае ўгнаенне': *І даламітку сыплем для ўраджаю*. Бібікі Маз.

5. Назвы асоб, якія займаюцца апрацоўкай зямлі: *ара'тай* 'чалавек, які апрацоўвае зямлю, земляроб': *Аратай – эта мужчына, які ідзе за плугам*. Бабры Маз.

6. Назвы сельскагаспадарчых прылад і іх частак. Земляробчая тэхніка беларусаў была прыстасавана да гістарычна вызначаных умоў гаспадарання. Большасць вядомых канструктыўных форм земляробчых прылад была вынайздзена яшчэ ў старажытнасці і зазнала нязначную эвалюцыю на працягу стагоддзяў. Так, саха складалася з корпуса, зробленага звычайна са ствала дрэва, выкапанага з каранем, і рабочай часткі (расоха, плаха, плахціна). Палескую саху вызначала асіметрычнасць. Найбольш распаўсюджана была плеченая, або вязаная барана, якую рабілі з дубовых прудоў з заціснутымі паміж імі дубовымі зубамі. Пазней сталі вырабляць жалезную барану. [2, 149]. Удасканалення, яны захаваліся да нашага часу.

а) прылады і іх часткі для апрацоўкі зямлі: *барана* [борона] 'землеапрацоўчая прылада ў выглядзе рамы з вертыкальнымі зубамі для рыхлення глебы': *Боронай ётай землю борановалі*. Дразды, Гурыны Маз.; *отва'л* 'частка плуга': *Отвал – это така штука, што землю отвальвае*. Прудок Маз.; *саха* [со'шка] [су'шка] [со'шнік] 'прылада для ворыва': *Саха была, а то сошка, ёй бульбу абганялі*. Бібікі, Прудок Маз.; *плуг* 'прылада з шырокім металічным лемяшом і адвалам для ворыва': *Плуг рабілі заўсёды залезны, ім зямлю аралі*. Гурыны Маз.; *за'ступ* 'лапата' Каменка Маз.; *залезня'к* 'тое, што лапата': *Залезняк быў, зараз лапата гавораць*. Каменка Маз.; *капа'чка* 'прылада працы для апрацоўкі зямлі; складаецца з драўлянай ручкі і жалезных зуб'яў' Прудок Маз.; *капані'ца* [капані'чка] 'матыка для праполкі': *Капанічка ўсёгда была. У кожнай бабы е*. Загорыны Маз.; *ле'мех* 'частка плуга, якая падразае пласт зямлі знізу і адвальвае яго': *Лемехам зямлю рэзалі*. Бібікі Маз.; *маты'ка* 'ручная земляробчая прылада для рыхлення глебы, акучвання бульбы, буракоў': *Матыкай палолі ўсё: од кортоплі до морквы*. Загорыны Маз.;

б) прылады і іх часткі для ўборкі ўраджаю: *біч* 'верхняя частка цэпа, якой білі намалочанае зерне': *Усё было ўручную, бічом зерне білі*. Гурыны Маз.; *гу'жы* 'скураная палоска, якая звязвала дзве палкі, што складалі цэп': *Цэп той гужам звязваўся*. Гурыны Маз.; *каса* 'ручная сельскагаспадарчая прылада, якая складаецца з доўгага загнутага ляза, насаджанага на касільна, і служыць для скошвання травы, збожжа і пад.' *Як каса добрая, дак лёгка ка-*

сіць. Махновічы Маз.; *мач* ‘сельскагаспадарчая прылада ў выглядзе доўгай палкі з зубамі на канцы для пераносу сена, саломы’: *Мачом гной растрэсалі на полі*. Бабры Маз.; *мента’чка* ‘наждачная лапатка, якой востраць косы’: *Каму ментаць, то есць астрыць касу, для этага і нада ментачка*. В.Зімовішча Маз.; *пу’лька* ‘невялікая дуга з дрэва, якая выкарыстоўваецца для таго, каб зручней трымаць касу’: *Пулька – то, што дзержыцца рукой, прыделана к касе*. В.Зімовішча Маз.; *серп* ‘ручная прылада ў выглядзе дробна назубленага нажа для зрэзвання злакаў з караня’: *Раней сярпом жалі*. Бабры Маз.; *цэп* ‘прылада для малацьбы збожжа ручным спосабам, у выглядзе доўгай палкі з прымацаваным да яе гужыкам драўлянага біча’: *Цэпам зерне малацілі*. Гурыны Маз.

4. Назвы пабудовы, месцаў і посуду для захоўвання прадукцыі земляробства:

а) назвы ёмкасцей для захоўвання асобных сартоў збожжа, прызначанага для вырабу мукі: *конозобка* ‘бочка, сплеченая з саломы і лазы’: *Конозобка плецёна така, жыто сыталі, горло вузке*. Запясочча Жытк.; *ку’на* ‘вялікая бочка для зерня’: *Велізна купа на оўёс была коліся*. Луткі Жытк.; *дзе’жска* ‘драўляная, крыху звужаная к верху пасудзіна з прамых клёпак для гаспадарчых патрэб’: *У дзежцы цеста замешваем на хлеб*. Бібікі Маз.;

б) назвы месцаў для захоўвання зерня: *дры’на* ‘невялікае збудаванне на двары для захавання зерня’: *Дрына падобная на камору, маленькая такая, шчас нема яе ўжо*. Гурыны Маз.; *амбар’р* ‘сельскагаспадарчая пабудова, дзе захоўвалі зерневыя культуры’: *Амбар запаўнялі зярном, патам у весну яво саділі*. Прудок Маз.; *ёўня* ‘збудаванне для сушкі снапоў перад малацьбой’: *Ёўня стаяла ў мяне на дварэ*. Гурыны Маз.; *засторо’нок* ‘частка гумна, куды складвалася намалочанае зерне’: *Намалоцяць, намалоцяць і ў засторонок зерне кідаюць*. Гурыны Маз.;

в) месца для захоўвання агародніны: *бурт* ‘доўгі капец бульбы, сіласу і пад.’: *Бурты прыкрывалі саломай і зямлёй на зіму, яны да вясны стаялі*. Гурыны Маз.; *капе’ц* ‘месца для захавання на зіму агародніны’: *Во капец на дварэ, і саломкай абкладвалі, каб цёпла было*. Гурыны Маз.; *ло’бас* ‘месца для захавання бульбы’: *І у лобасе дзержалі бульбу, але не ў Гурынах*. Гурыны Маз.; *по’граб* [по’греб] ‘паглыбленае ў зямлю, закрытае памяшканне для захоўвання прадуктаў’: *Схадзі ў пограб за буракамі*. Бібікі Маз.; *падпо’л* [по’дпал] ‘памяшканне пад падлогай, падвал’: *У подпал бульбу ссыпалі*. Каменка Маз.

Земляробства непарыўна звязана з жывёлагадоўляй – адным з важнейшых заняткаў беларусаў. Менавіта жывёлагадоўля забяспечвала гаспадарку прадуктамі харчавання, сыравінай для промыслаў, давала арганічныя ўгнаенні, без якіх немагчыма прадуктыўнае земляробства. З старажытных часоў у насельніцтва Беларусі асноўнае месца займала буйная рагатая скаціна, а таксама авечкі, козы, свінні, хатняя птушка, такі ж пералік можна зрабіць і па сучасным Мазырска-Прыпяцкім рэгіёне. Лексіка-семантычная класіфікацыя жывёлагадоўчай лексікі можа быць прадстаўлена наступным чынам:

I. Агульныя назвы жывёлы: *худо’ба* ‘агульная назва свойскай жывёлы’: *Худобу ў хлеў заганялі*. Прудок Маз.; *ата’ра* ‘вялікі гурт авечак’: *Атар з авечкамі мала было*. Гурыны Маз.; *стадо* ‘статак кароў’: *Стадо короў на выган гналі і пастух за імі глідзеў*. У лес ганялі, на балота. Дразды Маз.; *ста’я* ‘тое, што стадо’: *Багатая стая была ў нас кароў*. Бібікі Маз.

1. Назвы буйной жывёлы: *бык* ‘самец каровы’: *І быка гадавалі колісь*. Прудок Маз.; *бугай* ‘тое, што бык’: *Як бык карову пакрываў, то бугай называўся*. Каменка Маз.; *вол* ‘кастрыраваны бык, якога скарыстоўваюць на сельскагаспадарчых работах’: *Раней на воле пахалі*. Бібікі Маз.; *жарабя’тко* ‘конь да пэўнага ўзросту, якога яшчэ не выкарыстоўвалі ў сельскагаспадарчых работах’: *Жарабятко – малы конік, на ім яшчэ не аралі*. Бібікі Маз.; *лаша’дка* [лаша’дко] [лашы’чко] ‘жарабя’: *Лашадку до кобылы прыв’язвалі*. Прудок Маз. У войну росціла я ету лашычко. Бібікі Маз.; *лашаня* [лошаня] ‘тое, што лашадка’: *Лошадзь і лошаня мелі. Добра было*. Гурыны Маз. *І лашаня е, маленькае, добрае*. Бібікі Маз.; *лашо’нак* [лашачо’к] ‘тое, што лашадка’: *У лошадзі – лашонак*. Бібікі Маз. *Лашачок такі часта бегает за возам, сваёй маткай*. Бібікі Маз.; *лашча* ‘жарабя’: *У кабылы то лашча было маленькае*. Гурыны Маз.

2. Назвы дробнай хатняй жывёлы: *аве’чка* [ве’чка] ‘свойская жвачная жывёла, якая дае воўну, мяса; самка барана’: *Многа каго дзяржалі: кароў, коз, коней, у каго і вечкі былі. Іх жа*

стрыгуць да палотны ткуць з тья воўны. Дразды Маз.; *каза* 'свойская жывёла, якую трымаюць дзеля малака і шэрсці': *Каза малако ляхэбнае дае.* Слабада Маз.; *казлі'ца* 'маленькая каза': *Казліца, калі шчэ маленькая, а як вырасце – так каза.* Гурыны Маз.; *казя'ты* [козень'ты] 'казляняты': *Е шчэ маленькія казяты.* Гурыны Маз. *Кур, ціпачкі, свінні, поросятко, козы, козеняты жылі ў хліві* Каменка Маз.; *ко'зка* 'казлёнак': *Козак паіла.* Слабада Маз.

3. Назвы хатніх птушак: *ганды'чка* 'вялікая свойская птушка сямейства фазанавых, якую разводзяць для атрымання мяса': *Гандычак многа развадзілі, усе тоўсценькія такія.* Загорыны Маз.; *гу'сы* 'свойская вадаплаўная птушка з доўгай шыяй': *Гусы нікагда з курамі не пасвіліся.* Загорыны Маз.; *гу'ска* 'самка гуся': *Гуска недзе на дварэ ходзіць.* Загорыны Маз.; *гусыня'тко* 'птушаня гусі': *Гусынятко з гуской выпасваюцца.* Загорыны Маз.; *качаня'ты* 'птушаняты качкі': *Качаняты меншыя растуць, ну і не такія наваротлівыя, як гусі, гусі ж лятаюць, а качкі не.* Гурыны Маз.; *ка'чка* 'свойская вадаплаўная птушка': *Качкам вода нада.* Гурыны Маз.; *квокту'ха* 'курыца, якая выседжае або выводзіць куранят': *Квоктуха з вывадкама на двары всегда ходзіць.* Загорыны Маз.; *ку'рыца* 'дамашняя птушка, якую разводзяць для атрымання яек і мяса: *Курыцы отдзельно от квоктух ходяць.* Загорыны Маз.

4. Назвы частак тулава жывёлы: *падчарэ'ўе* 'жывот у свойскай жывёлы': *Ну, падчарэўе ў свіней, кароў шчэ было.* Гурыны Маз.; *лыч* 'выцягнутая пярэдняя частка галавы ў свіні': *А ў свінні гэта лыч называўся.* Гурыны Маз.; *лапа'тка* 'плоская шырокая косць трохвугольнай формы ў верхняй частцы спіны': *Во свінню біла – лапатку сабе, сцёгну прадала.* Гурыны Маз.; *сцёгны* 'частка нагі жывёлы ад тазасцегнавога да каленнага сустава': *У сцёгнах сама болей мяса.* Бібікі Маз.

II. Назвы жывёлы па дыферэнцыруючых прыкметах:

1. Па ўзросту: *апо'як* 'маладое цяля да двухмесячнага ўзросту': *Пака двух месяцаў нет, то то апояк.* Прудок Маз.; *не'цель* 'карова, якая яшчэ ніводнага разу не цялілася': *У нас карову, якая шчэ не цялілася, называюць нецель.* Козенкі Маз.

2. Па масці: *вараны'* 'конь чорнага колеру': *Каня варанога цяжко было ўбачыць – рэдка бачылі хто.* Гурыны Маз.; *гне'ды* 'масць жывёлы; па колеру карычневая': *Коні гнедыя буюць.* Гурыны Маз.; *красна-рабы* 'масць жывёлы – сукупнасць чырвонага і белага колераў': *Коні шчэ бываюць у яблыках, рабыя, чорна-рабыя, красна-рабыя.* Гурыны Маз.; *папаля'ны* 'жывёла шэрага колеру': *Былі такія коні – папаляныя, яны сівыя, туманныя.* Бібікі Маз.; *ра'бы* [рабы'] 'масць жывёлы, якая ўяўляе сабой наяўнасць плямаў рознага колеру на скуры жывёлы': *Коні шчэ бываюць у яблыках, рабыя, чорна-рабыя, красна-рабыя.* Гурыны Маз.

III. Назвы захворванняў жывёл: *бе'шанство* 'інфекцыйная хвароба, якая паражае цэнтральную нервовую сістэму, вадабоязь': *У лесе жывотныя бегалі, так бешанством заражаліся ў лесе ад жывотных лясных.* Прудок Маз.; *парэ'з* 'пасляродавая траўма, пры якой карова перастае есці, даваць малако': *У каровы пасля ацёла парэз бывае вялікі.* Бібікі Маз.; *паўзмо'зг* 'хвароба жывёл, якая суправаджаецца галаўнымі болямі': *Мая кароўка аднойчы паўзмозгам захварэла.* Акулінка Маз.; *ро'жа* 'інфекцыйная хвароба жывёлы, якая характарызуецца запаленнем скуры': *А пры рожы выбіваюцца на цэле свіней красныя плямы.* Гурыны Маз.

IV. Назвы месца выпасу хатняй жывёлы: *балаця'нка* 'балоцістае месца для выпасу жывёлы': *На балацянку кароў гналі, ну это места, дзе было балота многа.* Дразды Маз.; *вы'ган* [ву'ган] 'месца, куды выганяюць пасвіцца свойскую жывёлу': *Кароў на выган гоняць.* Загорыны Маз. *Каровак на вуганах пасцілі, на лесу больш пасцілі.* Каменка Маз.; *вы'нас* 'тое, што выган. *Скаціну гоняць на выпас.* Вялікі Бокаў Маз.; *дубня'нка* 'месца ў лесе для выпасу жывёлы': *Ну куды кароў гналі, ведама, у лес. Лес з дубам то это дубнянка. Туды кароў гналі пастухі.* Дразды Маз.; *каша'ры* 'месца для выпасу жывёлы, абмежаванае агароджай': *Каровы ў нас у кашарах.* Козенкі Маз. *Калі агарожана месца, то называецца кашары.* Прудок Маз.; *па'збішчэ* [па'сьбішча] [па'стбішча] 'месца для выпасу жывёлы па-за межамі вёскі; магло знаходзіцца ў лесе або рові': *Луга няма, поля тожа няма, балаты кругом былі, у нас на лесе, на равах паслі, ета і пазбішчэ было.* Гурыны Маз. *Каровы заўсёды на пасьбішчы летам.* Слабада Маз.

V. Назвы пабудовы і іх частак для ўтрымання хатняй жывёлы: *або'ра* 'вялікі доўгі хлеў для буйнай рагатай жывёлы': *Худобу заганялі ў абору, такі бальшы сарай.* Бібікі Маз.; *вы'шкі*

‘месца ў хляву, дзе захоўваецца сена’: *Вышкі – это пад крышай место, де сена ляжыць*. Прудок Маз.; *кату’х ‘памяшканне ў хлеве для свіней’ Катух радам з вакном, там свіней держым*. Гурыны Маз.; *корму’шка ‘аддзелены вугал у памяшканні свойскай жывёлы, дзе ляжыць невялікая колькасць корму’*: *У кормушку карове сена лажылі на вечар, на раз*. Загорыны Маз.; *кура’тнік ‘памяшканне для курэй’*: *Куратнік радам стаяў. Куры там былі*. Бібікі Маз.; *клу’ня ‘гаспадарчая пабудова для свойскай жывёлы’*: *В клуні каровы жылі, там шчэ кармушка іе*. Загорыны Маз.

VI. Назвы кармоў: *лушупа’ікі ‘бульбяныя ачысткі, якімі кармілі жывёлу’*: *Картошку рэзали і етымі лушупайкамі худобу кормілі*. Гурыны Маз.; *мякі’на ‘корм для жывёлы, прыгатаваны з адыходаў, якія застаюцца пасля абмалоту і ачысткі зерневых, бабовых культур і лёну’*: *А свінней мякінай кармілі, то грачанай, то шчэ якой*. Гурыны Маз.; *по’йла ‘рэдка корм для жывёлы – сумесь мукі, вады і вотрубей’*: *А пойла з мукі дзелаецца і карове даём*. Бібікі Маз. *Пойла насіла ды малако даіла*. Слабада Маз.; *пу’йло ‘сумесь бульбы з вадой, якую давалі на корм свойскай жывёле’*: *Картошку садзілі, варылі, таўклі з вадой і свінням такое пуйло давалі*. Каменка Маз.; *рэ’зка ‘рэзаная салома, якая ішла на корм жывёле’*: *А як у калхозе, рэзку папарэжуць*. Гурыны Маз.; *труся’нка ‘корм для жывёлы – сумесь сены і саломы’*: *Трусянка – это ператрасуць віламі сена і салому і кормяць*. Бібікі Маз.

Жывёлагадоўля і земляробства заўсёды з’яўляліся асноўнымі заняткамі беларусаў, таму сельскагаспадарчая тэрміналогія ў генетычных адносінах амаль уся належыць да агульнаславянскага лексічнага фонду, запазычаныя лексемы складаюць зусім невялікую колькасць [3].

Увасобіўшы ў сабе старажытныя светаўяўленні, народныя веды і калектыўны вытворчы вопыт, земляробчыя і звязаныя з жывёлагадоўляй звычэй адыгрывалі істотную ролю ў жыццядзейнасці народа. Будучы неа’емнай часткай беларускай традыцыйнай культуры, яны выконвалі важныя функцыі фарміравання нацыянальнай самасвядомасці, працоўнага і маральнага выхавання маладога пакалення, перадачы яму жыццёвага вопыту і добрых традыцый сваіх продкаў. Такім чынам, сельскагаспадарчыя найменні, зафіксаваныя на тэрыторыі Мазырска-Прыпяцкага Палесся, прадстаўляюць сабой разнастайную ў лексіка-семантычных адносінах групу і з’яўляюцца часткай матэрыяльнай культуры беларусаў.

Abstract. The paper considers agricultural vocabulary in the dialects of Mozir-Pripyat Polessie. The source of the investigation is the names used in farming and stock-breeding. It also presents detailed subject classification of agricultural names and descriptive material.

Літаратура

- 1 Сендровиц, Е.М. О месте экстралингвистических факторов в изучении заимствований [Тэкст] // Вестник Московского ун-та. Сер. 9. Филология. – 1989. № 4. – С.16-22.
- 2 Цітоў, В.С. Народная спадчына: Матэрыяльная культура ў лакальна-тыпалагічнай разнастайнасці [Тэкст] / В.С. Цітоў – Мн.: Навука і тэхніка, 1994. – С. 300
- 3 Станкевіч, А.А. Лексіка іншамоўнага паходжання ў беларускіх народных гаворках [Тэкст] / А.А. Станкевіч – Гомель: ГДУ, 1996. – С. 265